

Hr. formann! Mine damer og herrer!

La meg først få takke for invitasjonen til å være til stede ved Norsk Journalistlags årsmøte - selv om det var med litt blandede følelser jeg sa ja takk. Ikke fordi journalister ikke er hyggelige mennesker - i godt lag er de vanligvis endog så hyggelige at en i blant kan lure litt på hvordan de klarer å utfolde seg så barskt i avisspaltene som de innimellom gjør - og i parentes bemerket: bør gjøre i et demokratisk land. Jeg har personlig erfart det stundomtil, og mitt nærvær i denne forsamling : bringer unektelig tanken hen på den form for sport som går ut på å fange et vilt levende, pleie det vel en stund - og så slippe det ut igjen for å kunne jakte på det på nytt.

Nåvel - dette var en digresjon for å fortelle at jeg i grunnen er gla for å bli "pleiet" en stund av denne forsamling og samtidig få høve til å hilse Norsk Journalistlags representanter. Det er sikkert mangt vi kunne snakke sammen om, og det som gjorde meg noe betenkt på å si ja til å møte her, var at en kort visitt i grunnen ville være så alt for lite til å kunne gi noe adekvat utbytte. For jeg er overbevist om at hadde vi alle hatt god tid, kunne vi med stort utbytte ha tatt opp en god del problemer av felles interesse.

Mitt bidrag ved denne anledning kan derfor ikke bli stort mer enn å rette en hilsen til årsmøtet fra meg selv og regjeringen. Det ligger i sakens natur at vi ikke alltid leser omtale av det vi sysler med - og i blant også av våre personlige egenskaper - med glede, enda det hender jo det også. Men det er slik det bør være blant venner, og jeg ville si fri og bevare meg vel for en presse som ikke kunne si sin saklige oppriktige mening, men bare jattet med. En slik presse hører iallfall ikke heime her i landet. La dette være dem : honnør jeg ledsager min hilsen til dere med i dag, og i denne hilsen ligger også en klar erkjennelse av hvor krevende journalistens arbeid er, og hvor vanskelig det nok imellom kan være å leve opp til de etiske krav som dere har stillt som mål for all ansvarlig journalistisk virksomhet. At det kanskje jeg ikke alltid i farten lykkes å holde fullt mål, er ikke noe som dere er alene om. Det hender oss alle.

Men her kunne jeg kanskje skyte inn en liten bisetning om at et journalistisk feilskjær nok kan være farligere i sin

virkning enn feilskjær i andre yrker. Det trykte ords makt på både godt og vondt er uomtvistelig, og jeg er viss på at det er en styrke at pressens folk sjøl så klart har erkjent dette og gitt erkjennelsen en så klar og bevisst manifestasjon som tilfellet er i "Vær varsom"-plakaten. Ingen forstår dette bedre enn oss som står i pressens skuddlinje, hvor mektig avisenes skrevne ord er - og, skal jeg si, hvor maktesløse vi enkelte ganger kan kjenne oss.

På den andre siden vet vi også hvilken uvurderlig støtte pressen er for all samfunnspolitisk virksomhet. Uten pressen og uten journalister til å prege denne ville det ikke finnes noen fullverdige dialog, ingen stimulerende vekselvirkning.

Dette var et par strøtanker om journalistens daglige gjerning. La meg også få si et par ord om et mer prinsipielt forhold, nemlig spørsmålet om pressens frihet. Av det jeg alt har sagt, går det klart fram at vi her i landet har og skal ha en presse som er fri for statlig-politisk formynderskap. Om dette er det ingen tvil, og jeg skal ikke hefte meg mer ved dette frihetsforhold - bare understreke hvor intimt pressens livskår i så måte er knyttet til det rådende politiske system. De siste ukers hendinger i Tsjekkoslovakia skulle her være en ganske vekkende anskuelsesundervisning.

Men pressens frihet er etter min mening ikke knyttet til spørsmålet om graden av frihet fra politisk formynderskap. ^{alltid} Pressefrihet i videste forstand beror også på andre kriterier, m.a. på friheten ikke bare til å leve eller dø - jeg hadde nær sagt etter evner og anlegg, men også friheten til å fødes, til å oppstå. Går vi dette problemkompleks nærmere etter i sømmene, kan det hende vi finner enkelte skjønnhetspletter også her i landet. Monn ikke friheten til å kunne leve og friheten til å oppstå frister en atskillig trangere tilværelse i dag enn for 50-100 år siden? Og hvilke påminnelser kan ikke det gi oss til alvorlig ettertanke om det avanserte teknologiske samfunns klima for pressevirksomhet? Det er neppe uriktig å slå fast at utviklingen i det industrialiserte samfunn ikke er pressevennlig, trass i alle tekniske framskritt - eller nettopp på grunn av disse. Ennå lever vi her i vår avkrok av verden i en relativ uskyldighetstilstand.

Situasjonen i andre vestlige land er atskillig mer urovekkende. Enkelte steder synes faktisk pressens frihet å være konvertert til den sterkeste frihet til å herske, til å monopolisere det frie ord, og den fyldige meningsbrytning som pressen skulle være en katarsator av.

Er dette i samsvar med våre forestillinger om en fri presse? Og er denne utvikling ønskelig?

Nå vil sikkert noen av dere si at dette er ikke en relevant problemstilling for oss her i landet. Vi kommer ikke til å få en Springer, en Hearst eller en Thompson. Og det kan så være. Allikevel tror jeg vi skal være oppmerksomme på at vi også her kan få en utvikling som i andre former tenderer mot et lignende sluttresultat. Mange mener at denne utviklingen alt er i gang, og at vi liksom godt først som sist bør ta våre forholdsregler for å ferdre den. Det ^{er} jo bakgrunnen for pressens henvendelse til Regjeringen for drøye to år siden, og som er fulgt opp med Hellerud-komiteen og den stortingsmelding som nå ligger på Stortingets bord.

Jeg skal ikke her komme nærmere inn på dette. Dog vil jeg gjerne nytte dette høvet til å imøtegå den påstand jeg har sett enkelte bladfolk gi uttrykk for, nemlig at både Hellerud-komiteens innstilling og Regjeringens melding rommer den statiske tankegang at vi ønsker å konservere det nåværende pressebildet - og at vi derigjennom også romantiserer dette bildet. Det er en nokså merkelig utlegning av skriften. For min egen del er jeg liksom klar over som andre at det aldri vil lykkes ^{eller bli lykkelig} å konservere det nåværende pressemønster, og at det slett ikke er så ideelt at det fortjener en slik skjebne. Tvert om - jeg er klar over at alt i dag er vi her i landet atskillig langt fra å ha en ideell pressedekning. Men derav å konkludere med at da skal heller ikke samfunnet interessere seg aktivt for å gi pressen bedre livskår, det tror jeg er nokså feil. Samfunnet er og må være levende interessert i å framelske et mest mulig dekkende avistilbud, og herunder Bidra på sin måte til et presseklima som gjør det mulig - som jeg nettopp sa - både å leve og til å oppstå. Her har pressen og samfunnet et felles ansvar, som jeg tror vi alle må erkjenne. På dette området vil det være dristig politikk å la markedspolitikken, kreftenes frie spill råde uhemmet. Skulle det få skje, tror jeg at vi også her i landet vil kunne oppleve at pressefriheten konverteres til den sterkeste frihet til å dominere, til å herske over det frie ord i stedet for å tjene det.

La meg til slutt få si et par som har tilknytning til det som

for ikke å si ~~konkludere~~

nettopp i disse dager er et så aktuelt spørsmål her i landet, nemlig spørsmålet om arbeidsfred eller streik. Jeg vet at dette er et aktuelt spørsmål også for pressen - det ble jo aktualisert bare for få dager siden under forhandlingene for de grafiske fag.

Spørsmålet om fredsavtale for pressen gjelder imidlertid ikke bare det tekniske personale, men også det redaksjonelle. Jeg ville anse det som en stort framskritt om pressen kunne bli befridd for streikemuligheter - det vil si at hele pressen burde bli det. Det er jo unektelig et merkelig forhold at en bestemt del av våre aviser har oppnådd dette, mens stor-delen ikke har det. Her burde det etter min mening være like forhold for alle. Pressens spesielle stilling burde tilsi at fredsavtale skulle komme i stand over hele linjen.

Men jeg må si at rent prinsipielt er jeg litt i tvil om en skal strebe etter dette for enhver pris. Streikeretten er en fundamental rett i et demokratisk samfunn så lenge vi ikke har arbeidd oss fram til sikre måter å ordne arbeidsavtalen på. I teorien skulle her alle stå likt. Men i praksis må vi erkjenne at det fins områder som ikke under noen omstendighet bør bringes inn i streik eller lock-out. Spørsmålet er så: Er pressen et slikt område?

Personlig er jeg i tvil. Visst er det så at pressen er temmelig uunnværlig på lang sikt. Men er den det for en kortere periode? - Sant å si tror jeg ikke det, og det tror jeg er nyttig å gi uttrykk for. Men pressen tilhører et grenseområde, og jeg håper derfor inderlig at det aldri i praksis mer skal bli aktuelt å bruke streik eller lock-out som middel for å løse arbeidstvister. Og at også dere som er her i dag, er besjelet av en slik vilje når dere går til forhandlingsbordet.

- Det er så mye det kunne vært behov for å komme inn på ved en anledning som denne. Men jeg har allerede brukt mer tid for dere enn jeg egentlig burde ha gjort. La meg derfor avslutte med ønsket om et godt møte for dere og for den organisasjon dere skal ivareta! Og at det også blir et godt møte for den videre utvikling av en fri og levedyktig norsk presse!